

Nieuwe soorten paddenstoelen in 2017

Menno Boomsluiter, Nederlandse Mycologische Vereniging

Ook in 2017 zijn er weer enkele tientallen nieuwe soorten paddenstoelen in Nederland signaleerd. Gemiddeld worden er al vele jaren elk jaar zo'n 70 nieuwe soorten in ons land gevonden. Voor paddenstoelen – die een grote hoeveelheid sporen verspreiden – die zich honderden, zo niet duizenden kilometers met de wind kunnen verspreiden, is dit op zich niet opzienbarend. Wel opvallend is dat onder de nieuwe soorten de klassieke paddenstoelen met een hoed en een steel opnieuw veruit in de minderheid waren. Ze omvatten slechts 7% van de nieuw gemelde en verwerkte soorten over 2017. In vergelijking daarmee behoort 12% van de soorten op deze lijst tot de roesten en 41% tot de groep van kernzwammen. Van deze groep is de roestbruine kogelzwam een goed voorbeeld.

Voor al aan de hoeveelheid nieuw gemelde kernzwammen zou je denken aan een invasie van nieuwe soorten. Bij nadere beschouwing blijkt een derde van de meldingen van nieuwe soorten kernzwammen uit de provincie Utrecht te komen. Van een aantal andere groepen zijn uit de provincie Noord-Brabant het afgelopen jaar, in verhouding tot de andere provincies, opnieuw veel nieuwe, meestal zeer kleine soorten, gemeld. Als we kijken wie deze soorten gemeld hebben, dan blijkt dat een fors aantal nieuwe soorten gemeld wordt door slechts enkele amateurmycologen. Zo zijn veel soorten kernzwammen gemeld door één en dezelfde persoon.

We hebben hier te maken met een waarnemerseffect. Enkele zeer gedreven specialisten, die verantwoordelijk zijn voor het vinden van veel nieuwe soorten en vindplaatsen van deze soorten en waarvan de woonplaats vaak duidelijk zichtbaar is op de verspreidingskaarten. Een verschijnsel dat ook bekend is bij andere soortgroepen. Omdat deze specialisten op excursies en tijdens werkweken enthousiast hun kennis delen, blijkt regelmatig dat in de jaren na ontdekking “hun” nieuwe soorten over het gehele land blijken voor te komen. Een duidelijk bewijs dat veel van deze soorten al veel langer in ons land voorkwamen, maar niet herkend werden. Andere soorten zijn blijkbaar wel erg zeldzaam en worden na hun ontdekking sporadisch of zelfs helemaal niet meer gemeld.

Een behoorlijk dicht netwerk van amateurs die het land afspeuren naar bijzonderheden levert elk jaar veel nieuwe soorten op. Het afgelopen jaar waren er ook soorten bij die alleen maar op cultuurgewassen voorkomen. Zo werden twee nieuwe soorten roest van tuinplanten gemeld, die nog niet uit Nederland bekend waren. Eén ervan is *Puccinia bornmuelleri*, die op lavas oftewel Maggiplant (*Levisticum officinale*) voorkomt. Oorspronkelijk komt deze soort in Iran en Afghanistan voor, maar zij blijkt in Europa een invasieve soort. Door dit soort vondsten wordt het belang van al dat gespeur naar kleine schimmeltjes en paddenstoeltjes nog eens onderstreept.

Roestbruine kogelzwam. (Foto: Tjerk Nawijn)

Kies aan te planten exoten zorgvuldig

Leonie Tijsma & Baudewijn Odé, FLORON

Lonicera 'green junkie' is een kamperfoelie die is ontwikkeld om fijnstof uit de lucht op te nemen. Sinds enkele jaren worden onder andere rond Amsterdam en de provincie Noord-Brabant op verschillende plaatsen de milieueffecten van deze fijnstofvreter getest. In hoeverre de exoot in staat is te verwilderen, is nog niet duidelijk. Ondanks dit hiaat in de kennis wordt *Lonicera* 'green junkie' nu massaal aangeplant langs snelwegen. En dit terwijl andere uitheemse kamperfoeliesoorten verwilderen in de Nederlandse natuur. Is massale aanplant van een exoot eigenlijk niet heel risicovol?

Fijnstof

Veel grote steden in Nederland hebben te maken met hoge fijnstofgehalten en andere luchtvervuiling, onder andere als gevolg van verkeer. Om de schadelijke invloed op de gezondheid van inwoners van deze steden te verminderen, worden snelwegenbermen en geluidswallen beplant om fijnstof, CO₂ en andere stoffen uit de lucht te filteren. Voor dit doel worden planten geselecteerd die extra luchtzuiverende kwaliteiten hebben. Dit zijn veelal planten met grote harige bladen die jaarrond groen zijn. Deze groene fijnstoffilters dragen zo bij aan de verbetering van de luchtkwaliteit en volksgezondheid.

Green Junkie

Om de luchtkwaliteit een extra boost te geven is *Lonicera* 'green junkie' ontwikkeld, naar het schijnt door wijlen burgemeester Eberhard van der Laan zo genoemd omdat de plant niet zonder fijnstof kan. Zover na te gaan is het een cultuurvariëteit van *Lonicera acuminata* (link naar: <http://alienplantsbelgium.be/content/lonicera-acuminata>), maar de exacte taxonomische oorsprong is niet bekend. *Lonicera* 'green junkie' heeft extra lange haren op de bladen en stengels waardoor de soort twee- tot driemaal grotere hoeveelheden fijnstof kan opvangen dan andere harige planten. Dit is een prachtige eigenschap waarmee grote winsten te behalen zijn voor de luchtkwaliteit en volksgezondheid. Daarnaast fleurt de soort de snelwegberm en -geluidswal op met haar fraaie bloemen en jaarrondgroene bladen. Na de bloei heeft de soort voor vogels aantrekkelijke bessen.

Lonicera acuminata.

(Foto's: Benno te Linde)

Risico

Hoewel van *Lonicera* 'green junkie' niet bekend is of deze kan verwilderen zijn er wel aanwijzingen dat de verwante soort *Lonicera acuminata* dat kan (zie link naar:

<http://alienplantsbelgium.be/content/lonicera-acuminata>).

Ook van andere uitheemse kamperfoeliesoorten worden steeds meer verwilderingen gemeld. Het gaat hierbij vooral om kamperfoeliesoorten uit Azië en Noord-Amerika die in Nederland als tuinplant verkocht worden. Vogels zijn verantwoordelijk voor deze verwildering. Zij eten de bessen die zij elders – tot tientallen kilometers verderop – uitpoepen. Omdat veel exoten geen natuurlijke vijanden hebben kunnen ze gemakkelijk woekeren en invasief worden. Vanuit de historie weten we dat het met goede bedoelingen massaal aanplanten van exoten tot grote problemen in de natuur kan leiden. Alleen al het voorbeeld van Amerikaanse vogelkers spreekt boekdelen.

Advies

FLORON moedigt het vergroenen van het stedelijk gebied aan, maar ziet liever dat inheemse soorten worden gebruikt of anders soorten waarvan bewezen is dat ze zich niet gemakkelijk kunnen verspreiden naar andere (natuur)gebieden. Dat betekent bij voorkeur geen soorten met bessen of noten, met makkelijk met de wind verspreidende zaden of soorten die zich heel snel vegetatief met wortelstokken of uitlopers kunnen uitbreiden. Dat betekent ook geen soorten waarvan te verwachten is dat ze in Nederland (kunnen) verwilderen, omdat ze bijvoorbeeld in het nabij buitenland al problemen veroorzaken. Allemaal zaken die bij oppervlakkige beschouwing tegen het gebruik van *Lonicera* 'green junkie' pleiten.

Bij planvorming rondom exoten die mogelijk in grote hoeveelheden zullen worden toegepast is een gedegen onderzoek naar het risico van verwildering en potentieel invasief gedrag essentieel!